

Glanshaverhooiland (H6510A)

Bezocht is een deel ten westen van de Rijnsteeg:

- **Locatie 1:** (strook RWS). Hoog productief Glanshaverhooiland met kenmerken van verruiging, zoals aanwezigheid Ridderzuring, Kropaar.
- **Locatie 2:** (halverwege perceel SBB). Goed ontwikkeld Glanshaverhooiland met Bevertjes, Margriet, Beemdkroon, Oosterse morgenster, Grote ratelaar etc.
- **Locatie 3:** (bij kwelgeul). Zit qua kwaliteit Glanshaverhooiland in tussen locatie 1 en 2. Een groot deel van gehele gebied is op de kaart uit de PAS-gebiedsanalyse aangegeven als Glanshaverhooiland. De percelen zijn eigendom van Staatsbosbeheer (SBB), van enkele particulieren en de buitenste percelen langs de rivier (strook van ca. 100 meter breed) zijn in eigendom bij Rijkswaterstaat(RWS)/Rijksvastgoedbedrijf.

Het gaat om een brede uiterwaard met een vrij intacte geomorfologie. In het gebied treedt kwel op vanuit de Utrechtse Heuvelrug en vanuit de Nederrijn. Drie jaar terug is er een kwelgeul tot ontwikkeling gebracht vanuit nog resterende geulrestanten in de kronkelwaard. Deze verbindt de oostelijke (UL) en westelijke (SBB) Bovenpolder met de rivier, benedenstrooms van de stuw van Amerongen/Maurik. Zowel in de oostelijke als westelijke Bovenpolder zijn bovendien kwelmoerassen ontwikkeld.

Tot een aantal jaren geleden werden veel percelen in Bovenpolder-West beheerd als standweide. Sindsdien is dit beheer door SBB op een toenemend oppervlakte omgevormd naar verschralend hooilandbeheer (veelal met nabeweidning). Dit is mede mogelijk geworden doordat SBB hier de laatste percelen kon vrijmaken van reguliere pacht. Een tweede factor is dat Staatsbosbeheer in 2016 een nieuw beheerplan heeft opgesteld, dat zich mede baseert op de Natura 2000-doelen (en de rol van Bovenpolder binnen Rijntakken) en de PAS-gebiedsanalyse en daarom ontwikkeling van soortenrijke glanshaverhooilanden centraal stelt. In de ontpachte gebieden zijn toen de ruigteranden en –stukken extra gemaaid en afgevoerd, hetgeen positief uitpakt op de kwaliteit van het gebied. Het gehele gebied kent nu een hooilandbeheer over een oppervlakte van ca. 80-90 ha. Er wordt 1x per jaar gemaaid in de periode 15 juni – 1 juli, afhankelijk van de zaadzetting. Daarna vindt (op het grootste deel) nabeweidning plaats; meestal met rundvee, soms met schapen. Met flexibele rasters stuurt SBB op de verdeling tussen alleen maaibeheer en maaibeheer met nabeweidning. De voorheen reguliere pachtstukken worden 2x per jaar gemaaid (1e snede in mei) om deze zo te verschralen.

Het habitatype Glanshaverhooiland ontwikkelt zich over het algemeen goed, maar er is een aantal gedeelten met een hoge productiviteit en voorsnog een ruig karakter. Hier gaat de kwaliteit plaatselijk nog achteruit. Dit betreft zowel dicht bij de rivier gelegen delen die in eigendom zijn van RWS/Rijksvastgoedbedrijf, als delen die in eigendom zijn van SBB. Een deel van deze percelen, met name richting van de zandige westpunt van de uiterwaard, kent een hoge dichtheid aan jacobskruiskruid. Daardoor is het maaisel van deze percelen niet geschikt voor vee en moet tegen aanzienlijke kosten worden gestort/gecomposteerd.

Van de PAS-maatregel M13 extra hooien en nabeweidning is pas afgelopen najaar duidelijk geworden dat deze kan worden toegepast binnen de Bovenpolder. De beheerintensivering van de afgelopen jaren zijn daarom allemaal door Staatsbosbeheer zelf gerealiseerd. Voor het resterende deel van de opgave, de percelen die te ruig zijn of te rijk aan jacobskruiskruid, stelt SBB voor om voor de PAS-maatregel M13 toe te passen. Hiervoor doet SBB een maatwerkvoorstel aan voortouwnemer Provincie Utrecht. Ook is maatwerk nodig bij het bepalen waar welk maairegime gehanteerd moet worden (maaien in mei en aug; of in juni en sept-okt). SBB brengt de locaties voor uitvoering van PAS-maatregel M13 in kaart.

Een belangrijk knelpunt voor uitvoering van het aanvullend maaibeheer (M13) is dat Staatsbosbeheer niet langer verantwoordelijk is voor het beheer van de nabij de rivieroever gelegen delen van de uiterwaard: eigenaar Rijkswaterstaat heeft deze verantwoordelijkheid op zich genomen. In de praktijk treden zij echter nog niet altijd op als beheerder en zijn ze bij dit veldbezoek niet als partner binnen het PAS aanwezig. Dit knelpunt speelt in het gehele Natura 2000-gebied Rijntakken. De provincie Gelderland pakt dit op. Het is van belang dat hierover op korte termijn duidelijkheid komt om op tijd de aanvullende beheermaatregelen (M13) te kunnen nemen. Ook is het van groot belang om de kwaliteit van het beheer te borgen. Er moeten bij aanbesteding van beheer eisen worden gesteld die het behoud van kwaliteit van kwalificerend habitatype borgen.

Stroomdalgrasland (H6120)

Bezoekt is het deel van de Amerongse Bovenpolder ten oosten van de Rijnsteeg (locatie 4 en 5). Dit deel is in beheer bij het Utrechts Landschap (UL). Enkele percelen zijn particulier eigendom. UL hanteert in het hele gebied een beheer van jaarrondbegrazing.

In deze strook komen rondom de zomerkade diverse stroomdalplanten voor. De zomerdijk is in eigendom van RWS/Rijksvastgoedbedrijf, maar het beheer wordt uitgevoerd door het UL.

Op het begin van de zomerdijk (locatie 4) komt (veel) Kruisdistel voor, evenals o.a. Kattendoorn, Rode ogen-troost. De zomerdijk heeft een waterkerende functie i.v.m. enkele landbouwpercelen en de aanwezigheid (fundering) van Kasteel Amerongen. Op en aan de voet van de zomerdijk wordt aan struweelbeheer gedaan in het kader van Programma Stroomlijn.

Op locatie 5 komen bovengenoemde soorten minder/nauwelijks voor. In het verleden kwam hier stroomdalgrasland voor, maar dit is onder andere door het beheer al geruime tijd geleden verdwenen. Vanwege de aanwezigheid van stroomdalsoorten, is de strook rondom de zomerkade begrensd als habitatrictlijngebied. Er komt hier echter geen habitatype Stroomdalgrasland voor. Dit beeld is tijdens het veldbezoek bevestigd: de delen die bezocht zijn tijdens dit veldbezoek kwalificeren niet als habitatype Stroomdalgrasland. Er zijn wel potenties om dit habitatype hier te ontwikkelen als het beheer zich hierop zou richten. De beheerder heeft hier echter een andere keuze gemaakt. Om de doelstelling voor dit habitatype in de Rijntakken te realiseren, zal in andere gebieden ingezet worden op uitbreiding en kwaliteitsverbetering ervan. Dit wordt door de Provincie Gelderland nader ingevuld als uitwerking van het Natura 2000-beheerplan.

Droog hardhoutooibos (H91F0)

Bezoekt is een deel van de strook (locatie 6) die bestaat uit habitatype Hardhoutooibos (H91F0). Dit hardhoutooibos bevindt zich op de natuurlijke overgang van de uiterwaard naar de stuwwal van de Utrechtse Heuvelrug. Ook dit deel is in beheer bij het UL. De kwaliteit van het bezochte bos is vrij goed, zo komen plaatselijk bijvoorbeeld Slangenlook en Bosanemoon voor. Op verschillende plekken laat het UL het bos aan de onderrand op kleine schaal uitbreiden ('de uiterwaard inlopen'). Deze delen worden uit het maaibeheer gehaald, zoals dat nu in de aangrenzende uiterwaard plaatsvindt. Op deze plaatsen schieten nu zachthoutsoorten (wilgen en elzen) op, wat leidt tot ontwikkeling van overgangen van verschillende bostypen binnen kleine afstand. Er kan zich op kleine schaal Zachthoutooibos (H91E0A) ontwikkelen. Op termijn kan dit zich ontwikkelen tot habitatype H91E0B (Essen-lepenbossen) of H91E0C (Beekbegeleidende Bossen). Een ontwikkeling naar hardhoutooibos is op deze lager gelegen gedeelten echter niet te verwachten. Het UL wil in de strook hardhoutooibos geen hakhoutbeheer introduceren, omdat ze vrezen dat dit zal leiden tot verruiging met braam. Men beoogt het bos dicht te houden. Het hele bezochte bosgebied, inclusief het zgn. slangenlookbosje, is uitgerasterd. Tot recent konden de koeien er nog in wat tot ongewenste ontwikkelingen leidde (de koeien eten bijvoorbeeld bij voorkeur de slangenlook op) en de kwaliteit van het habitatype onder druk zette. Op dit moment lijkt de kwaliteit van het habitatype stabiel. De oppervlakte is ook stabiel; uitbreiding is hier niet mogelijk. De fysieke ruimte tussen Amerongen en Elst enerzijds, en N225 en uiterwaarden anderzijds, is beperkt en bestaat al uit hardhoutooibos. Wel kan zich mogelijk op kleine schaal Essen-lepenbos (H91E0B) en/of Beekbegeleidend bos (H91E0C) ontwikkelen aan de onderrand.

Conclusies 2018

Glanshaverhooiland, beheergebied SBB (locatie 1, 2,3)

- Het habitatype ontwikkelt zich over het algemeen goed, maar in enkele gedeelten gaat de kwaliteit ervan achteruit (hoge productiviteit, verruiging). SBB brengt de locaties voor uitvoering van PAS-maatregel M13 (extra hooien of nabeweiden) in 2018 in kaart om de verruiging op deze locaties aan te pakken. Vervolgens doet SBB een maatwerkvoorstel voor de uitvoering aan Provincie Utrecht.
- Een belangrijk knelpunt voor uitvoering van het aanvullend maaibeheer (M13) is dat er onduidelijkheid is over wie (Staatsbosbeheer of Rijkswaterstaat) verantwoordelijk is voor het beheer van de nabij de rivieroever gelegen delen van de uiterwaard. Dit is ook een knelpunt voor uitvoering van regulier beheer. Dit knelpunt speelt in het gehele Natura 2000 gebied Rijntakken. Oplossing ervan is urgent om behoud van oppervlakte en kwaliteit van habitatype te kunnen borgen. De provincie Gelderland pakt dit op.

- Er moeten bij aanbesteding van beheer eisen worden gesteld die het behoud van kwaliteit van kwalificerend habitattype borgen.

Stroomdalgrasland, beheergebied UL (locatie 5)

- In het bezochte gebied komen enkele stroomdalsoorten voor, maar komt al geruime tijd geen habitattype Stroomdalgrasland voor. Dit beeld is tijdens het veldbezoek bevestigd. Er zijn wel potenties om dit habitattype hier te ontwikkelen, maar het beheer is hier op deze locatie niet op gericht. Om de doelstelling voor dit habitattype in de Rijntakken te realiseren, wordt in andere delen van de Rijntakken ingezet op uitbreiding en kwaliteitsverbetering ervan. Provincie Gelderland werkt de invulling van deze opgave uit.

Droog hardhoutoibos, beheergebied UL (H91F0) (locatie 6)

- De kwaliteit en oppervlakte van het habitattype lijkt hier stabiel. Uitbreiding is hier niet mogelijk, wel zal zich door het huidige beheer mogelijk op kleine schaal Essen-lepenbos (H91E0B) en/of Beek-begeleidend bos (H91E0C) ontwikkelen aan de onderrand.

Dit verslag is vastgesteld door

Handtekening

(datum) 2-10-2018

Handtekening

11-10-2018

(datum)

Provincie Gelderland